

HÓDI ÉVA

KIÁLLÍTÁSOK A SZARVAS GÁBOR NYELVMŰVELŐ NAPOK ALKALMÁVAL

A Szarvas Gábor Nyelvművelő Napok arculatának kialakításához igen jelentős mértékben hozzájárulnak azok a kiállítások, amelyeket hagyományosan e rendezvény alkalmából szerveznek. E kiállítások általában Szarvas Gábor ránk maradt hagyatékából - levelezéséből, a hozzá írt levelekből, műveiből és más hasonló anyagból készített válogatást tárnak az érdeklődők elé.

Az első kiállítást már 1970-ben, az első rendezvényen megszervezték. Ennek az első kiállításnak az anyagát igen jól fel tudjuk eleveníteni, ugyanis a szervezők a kiállításra kerülő anyagról egy teljes - kétnyelvű - katalógust állítottak össze, ami szerencsére ránk maradt. E katalógus alapján megállapítható, hogy a kiállítás nyolc vitrinből és nyolc tablóból állt, s emellett könyvkiállítás is volt, amely Szarvas Gábor műveit, Szarvas Gáborról szóló műveket, általános nyelvművelő kézikönyveket, hazai nyelvművelő könyveket és egyéb nyelvészeti kiadványokat tartalmazott. A vitrinekben kapott helyet pl. a Szarvas Gábor által szerkesztett Magyar Nyelvőr néhány nevezetes példánya, ezen kívül a Magyar Nyelvtörténeti Szótár, Szarvas Gábor névjegye, Galambposta c. művének eredeti kéziratosa példánya, fényképek, táviratok, üdvözlő levelek és részvétnyilvánítások. Kevés tárgyi emlék maradhatott ránk, mert hiába lapozgatjuk e kiállítási katalógust, csak egy virágvázára bukkanhatunk mint tárgyi emlékre. A katalógus 2. oldalán a 3. vitrin 7. tétele: Szarvas Gábor hagyatéka: Virágváza az író nevének kezdőbetűjével felíratot tartalmazza. Hová lett vajon ez a virágváza? Sajnos, erről nem tudunk semmit, viszont őrzünk egy kávéscsészét, amely az emlékezet

szerint Szarvas Gáboré volt. Az első kiállítás tablói általában nevezetes újságkivágásokat tartalmaztak a Magyar Géniusz, a Vasárnapi Újság, az Ada-Moholi Közlöny, a Borsszem Jankó, a Magyar Hírlap, az Ország Világ, a Pesti Napló, a Nemzeti Újság c. lapokból és más kiadványokból.

Az első kiállítás anyagának jelentős része szerencsére mindmáig megvan, és Szarvas Gábor évfordulók alkalmából kisebb nagyobb változtatással az érdeklődők elé tárjuk. Valószínűleg az 1972-es kiállítás is hasonló felépítésű lehetett - erről sajnos nem maradt fenn katalógus, de azt viszont pontosan tudjuk, hogy ebben az évben emlékkiállítást szerveztek. Szarvas Gábor emlékkiállítás volt még 1992-ben és 1995-ben, ezek a dátumok is a Szarvas évfordulókhöz - születési ill. halálozási dátumhoz kapcsolódnak. E kiállítások különösen becses részét képezik mindig az eredeti anyagok, többek között Szarvas Gábor kéziratát tartalmazó levelek, névjegyek, a Magyar Nyelvőr egyes számainak szélére tett finom ceruzás sajátkezű megjegyzések.

Az 1992-es emlékkiállítás tematikus részei a következők voltak:

- Szarvas Gábor életrajzi dokumentumai (többek között kiállításra került Szarvas Gábor házasságlevele, több névjegykártyája, egyes levelei)

- Nevezetes művei és e művekről szóló írások a korabeli sajtóban

- Levelezésre (Szarvas Gábor barátaihoz írt levelei mellett a hozzá írt leveleket is kiállítottuk)

- Szarvas Gábor budapesti és adai szobrának felavatásáról szóló írások

- Megemlékezés Szarvas Gábor haláláról a korabeli lapokban.

Az emlékkiállítás anyagát ez alkalommal mi, a Szarvas Napok szervezői válogattuk össze, s főleg saját forrásokra támaszkodtunk. Szarvas anyagunkban ugyanis szerencsére szép számmal találunk eredeti kéziratot leveleket, Szarvas Gábor műveket,

a Magyar Nyelvőrt és más anyagot, s igyekszünk a különböző tematikus kiállítások anyagát a lehetőség szerint változatosan összeállítani. 1995-ös emlékkiállításunk összeállításához azonban saját forrásaink mellett a Magyar Tudományos Akadémia Kézirattárában és az Országos Széchényi Könyvtárban meglevő anyagot is felhasználtunk. Így pl. a MTA Kézirattárban rábukkantunk egy kéziratos Szarvas önéletrajzra, egy saját kézzel írt folyamodványra a Nyelvőr "megbővítése" ügyében és számos kéziratos levelére, melyet nyelvész társaihoz írt: Hunfalvy Pálhoz, Volf Györgyhez Budenz Józsefhez és másokhoz. Ezek mind becses részét képezték 1995-ös kiállításunknak.

Az emlékkiállítások mindig évfordulókhöz kapcsolódnak, s ezeknek az a céljuk, hogy - mint ahogy az 1995-ös kiállítás megnyitásán elhangzott - a nagy nyelvész, Szarvas Gábor emléke előtt fejet hajtsunk, s ugyanakkor élete és munkássága egyes vonatkozásainak felidézésével a ma embere számára is példát állítsunk.

A Szarvas Napok kiállításai kezdetben csak kifejezetten Szarvas Gáborhoz kapcsolódó tematikájúak voltak, az utóbbi években azonban más tematika is kifejezésre jutott. 1994-ben emlékeztetes Lőrincze Lajos emlékkiállítást nyitottunk meg, melynek anyagát az Anyanyelvi Konferenciától kaptuk, majd a következő években egy olyan tendencia bontakozott ki, hogy a Nyelvművelő Napok központi témájához kapcsolódjék a kiállítás témája. Így került sor 1996-ban a Nyelvelméleteink c. kiállítás megnyitására, 1997-ben A magyar nyelvészek arcképcsarnokának összeállítására, 1998-ban pedig A magyar nemzeti nyelv létrehozása címmel nyitottuk meg a Szarvas Napok kiállítását.

Az 1996-os Nyelvelméleteink c. kiállítás, akárcsak maga az 1996-os évi egész rendezvény, sokrétűen kapcsolódott a honfoglalás 1100. évfordulójához. A kiállítás alkalmával a magyar nyelvű írásbeliség emlékeit mutattuk be az időrendi sorrend ér-

vényesítésével. A Tihanyi Apátság Alapítólevelétől kezdődően a szövegemlékeken és kódexeken át a nyomtatott könyvek megjelenéséig követtük nyelvemlékeinket. Külön vitrinben kapott helyet a nyelvemlékekkel foglalkozó legfontosabb szakirodalom. A kiállítás becses anyaga volt az 1846-ból való Döbrentei kiadású Müncheni Kódex, valamint a Jordánszky kódex hasonmás kiadása, valamint a délvidéki nyelvemlékek külön csoportja. E kiállításához komoly kutatómunkát kellett végeznünk: A MTA Kézirattárából fotóanyagot, az újvidéki Magyar Tanszéktől, a szabadkai Történelmi Levéltárból, a Vajdasági Múzeumból egyaránt szép dokumentumokat kaptunk. A kiállítást Rajsli Ilona, az újvidéki Magyar Tanszék tanára nyitotta meg, aki komoly segítséget nyújtott az anyag összeállításában, tematikai felépítésében.

1997-ben A magyar nyelvészek arcképcsarnoka c. kiállítással valójában egy kutató- és gyűjtőmunkának az első lépéseit tettük meg, amelyet a későbbiek folyamán szeretnénk tovább folytatni. Ez alkalommal 28 nyelvtudós arcképét állítottuk ki, az 1773-ban született Sajnovics Jánostól kezdve az 1993-ban elhunyt Lőrincze Lajosig. Az itt bemutatott nyelvészek egy része valószínűen nem túl ismert a nagyközönség előtt, arcképeiknek, érdekes életútjuknak, törekvéseiknek rövid bemutatásával múltunk nagyjai előtt szeretnénk volna tisztelegni. Arcképcsarnokunkban többek között Reguly Antal, Hunfalvy Pál, Munkácsi Bernát, Ballagi Mór, Szily Kálmán, Ligeti Lajos, Budenz József, Vámbéry Ármin és mások képeit állítottuk ki. Segítséget ez alkalommal is a MTA Kézirattárából, az újvidéki Magyar Tanszék könyvtárától, a zentai könyvtártól kaptunk, s ezt saját anyagunkkal egészítettük ki. A kiállítás anyagát Hódi Éva állította össze és nyitotta meg.

1998-ban a Szarvas Gábor Nyelvművelő Napok kiállítását A magyar nemzeti nyelv létrehozása címen nyitottuk meg. A kiállítás anyagát Molnár Csikós László állította össze az újvidéki

Tanszéki Könyvtár, a zentai és az adai könyvtár anyag alapján. Megnyitó beszédében az alábbiakat hangsúlyozta: "A kiállított szövegekkel, könyvekkel és képekkel azt kívánom bemutatni, érzelgetni, milyen hosszú és rögzös út vezetett ahhoz, hogy a pórinak tekintett magyar nyelvből nemzeti nyelv legyen, és hogy az európai köznyelvnek számító latint felváltva hivatalossá váljék Magyarországon." A kiállítás anyaga a magyar államnyelvért folytatott küzdelem fontos eseményeit és személyeit mutatta be, emléket állítva számos írónak, nyelvésznek, neves államférfinak, akik e harcban részt vettek, köztük Kazinczynak, Vörösmartynak, Kölcseynek, Wesselényinek, Széchenyinek és másoknak, valamint felelevenítette a nyelvújító mozgalom eseményeit.

Kiállításaink szépen bontakozó sora 1999-ben megbomlott. A bombázások miatt nem kerülhetett sor időben az anyaggyűjtésre, körülményeink folytán pedig nem volt módunk eleget tenni olyan biztonsági feltételeknek, amelyek szükségesek voltak ahhoz, hogy egy kész kiállítási anyagot Magyarországról elhozasunk. Ez a probléma egyébként eléggé általános jellegű. Éppen ezért a kiállítások összeállításánál inkább az ismeretterjesztő szempontokat tartjuk szem előtt, nem annyira a kiállított anyag eredetisége, pótolhatatlansága a fő cél. ---

Általában másolatokkal dolgozunk, eredeti anyagot csak akkor állítunk ki, ha saját gyűjteményünkben való. Az ünnepélyes megnyitó után a kiállítások általában két hétig nyitva vannak, hogy az érdeklődők, többek között iskolai osztályok tanáraik vezetésével megtekinthessék. A sokszorosított formában elkészített kiállítási katalógusok, ismertető, melyeket a látogatók rendelkezésére bocsátunk, segítik a tájékozódást. Reméljük, hogy e kiállítások szemléletes formában hozzájárulnak a Szarvas Gábor Nyelvművelő Napok célkitűzéseinek megvalósulásához.